

1884. zapustila brez uzroka i povoda od njega, da je potem vedno kazala svoje neželene živeti z njim skup, je bila vedno v ljubovni zvezi z drugim ter ima dovolj svojega imetja, okolo 70.000 rubljev.

Kako je okrajna sodnija postopila s to tožbo, jaz ne vem; deželna sodnija pa je razsodila to pravdo v prid soproge. Uzroke za svojo razsodbo privedla je pa tako: Ni bistveno, zakaj sta se razločila mož i žena i kdo iz nju je kriv te ločitve. Glavno je to, da je soproga leta 1896. zaman skušala pobotati se s svojim soprogom. Res je bilo, da je omenjenega leta prišla žena k možu, dasi mu je leta 1884. i 1886. pisala, da se k njemu nikoli več ne vrne. Po svidenju z možem pa je pri poslednjem rekla svojej služanki: »Maša, greva domov, mož ne hoče živeti z menoj...« Ne glede na to pa je l. 1897. gospa E. prosila svojega predvoditelja dvorjanstva, da bi jej ta pomagal pa le spraviti se s svojim soprogom.

Gospod E. pa z razsodbo deželne sodnije ni bil zadovoljen. Stvar je došla do senata, kateri je pa na to tožbo pogledal drugače, nego je to storila deželna sodnija. Utok g. E. je senat odobril ter izrekel svojo razsodbo v smislu soproga, nad katerim se je njegova žena tak dolgo rogala... Senat navaja prav za prav le en motiv, pa ta je toliko težak i važen, da je z njim ovrgel vso kazuistiko deželne sodnije.

Mož ima pravo na svojo ženo le tedaj, če zna in izpolnjuje dolžnosti svoje oziroma svoje žene. Ta aksioma je tako prvotna i pravna, da velja tudi narobe, to se pravi: žena ima pravico do svojega moža le tedaj, če zna i izpolnjuje svoje dolžnosti oziroma svojega moža kot vestna gospodinja i gospodarica njegovega imetja i družine.

Če je res, da so do zdaj morali zakoni i postave braniti ženske pred nasiljem juridično bolj močnih moških, je res tudi to, da so tudi v tem obziru stari časi minoli, da se zdaj tudi mej ženskami nahajajo take

ptice, ktere se sodnij ne plašijo, pač pa v njih prav spretno umejo ne le ščititi svoje pravice, a tudi celo izkoriščati pravice svojih možev.

I naše zakonodajske oblasti so si v pravi čas urazumele duh novodobni, duh ženske i moške ravnopravnosti. Vložile so namreč uže l. 1897. v državni svet načrt takih pravil, po katerih vlada meni urediti vsaksebno življenje sprogov, kjer tudi možje morejo zahtevati si prava živeti posebej od svojih žen. Daj Bog, da bi državni svet skoro utrdil to postavo ter bi jo predložil carju podpisati ono: »Быть по чему!« (Byt' po semú!) Kolikim prepričom bo konec, koliko nesreče bo kraj čez to postavo...

VEČERNE URE. UTVA. TRST.

IV.

Grob samotni — tužne vrbe
veje nanj se sklanjajo,
šepetajo, trepetajo,
v polumraku sanjajo.

Grob — srce, samotna vrba,
sanjajoča duša ti;
misli tvoje trepetajo
pri spominih prošlih dni...

PRAVICA. SPISAL F. J. DOLJAN.

Svetovalstveni tajnik N. je lezel počasi proti preiskovalnemu sodišču, kjer ga je čakalo spet toliko hudega posla. Imel je navado, da je hodil sk'onjen in s povešeno glavo, a danes mu je lezla glava še bolj nizdol, nego sicer, kajti slučaj, s katerim so se bavile njegove misli, je bil posebno siten...

Pred nekolikimi dnevi so bili namreč prignali v preiskovalni zapor človeka, ki je bil pri belem dnevu v eni najobludenejših ulic zagnal nekemu loterijskemu nabiralcu kamen v glavo ter ga pobil. Poškodba se je izkazala sicer kot lahka in

tudi od denarja, katerega je bilo na mizi vse polno, ni bilo izginilo niti novčiča, vendar je bil nastal splošen vik, da se je dogodil poskus roparskega umora...

Svetovalstveni tajnik N. pa je bil dosti preslab človek, da bi se bil popolnoma odtegnil vplivu, ki ga je napravilo to splošno menenje nanj, dasi so bile podrobnosti zločinskega dejanja baš njemu znane tako dobro, kakor nikomur drugemu, in bi si bil torej lažlje ustvaril lastno prepričanje, nego kdorkoli drugi. Ker se te podrobnosti nikakor niso dale spraviti v skladje s splošnim prepričanjem, je začel dvojiti, a vsaka dvojba je mučna, in stokal je in stokal pod težo bremena, katerega mu je nalagal njegov poklic...

Pred sabo ugleda mlajšega preiskovalnega sodnika, ki je šel isto pot.

»Gospod kolega, gospod kolega!...«

Oni se ozre, in prepričavši se, kdo ga kliče, se vrne. Zahtevala je uljudnost tako...

»Oh, pomislite, gospod kolega, kak težak slučaj imam spet!« zajavka tajnik.

Živel je mož v veri, da dolete njega vse težavne stvari, da, slutil je celo, da mu jih nalagajo nalašč in jezil se je že dolgo, da ne dobi nikakega izrednega pri znanja za svoje izvrstno delovanje...

»Tak zavozljan slučaj, tak zavozljan slučaj!« je ponavljal. »Saj veste — zadnji roparski umor, oziroma poskus — poskus roparskega umora...«

»No in kaj pravi obdolženec?...«

»I to je ravno!... Kaj pravi?... Nič poštenega ni spraviti iz njega!... Pri vsakem zaslišanju trdi eno in tisto... Pravi da je zadel v loteriji, pa da mu nabiralec ni hotel izplačati dobitka in da se je maščevati hotel. Samo za to da mu je zagнал kamen v glavo!... Stavil je strastno v loterijo, to je dognano. Ni ene stave ni izpustil... Govoril sem privatno tudi že z raznimi zdravniki, ker se mi ta človek nekam čuden zdi, no in zdravniki govorijo

nekaj o fiksni idejah, pravijo da si morda domišlja, da je v loteriji zadel in — —«

»No, zakaj bi ne bilo to res?...« pripomni mlajši uradnik. »Če človek vse okolnosti dobro premisli — da je vrgel nabiralcu le od daleč kamen v glavo, da se ni izvolil nikakega boljšega orodja, da je storil to ob času, ko je bil promet v ulici zelo živahen, da si ni ničesar prilastil, akoravno je bil sam z nabiralcem — potem bi človek skoro res rekel, da...«

»Toda, kdo bo to verjel, kdo bo to verjel?... Sicer pa prav za prav — kaj meni to mar, saj bodo drugi sodili!... Seveda je tudi za preiskovalnega sodnika dobro, če je o kaki reči prepričan, stvar gre potem mnogo bolje izpod rok, preiskovalni spisi so potem mnogo bolje zaokroženi in napravijo ugodnejši vtisk...«

»Temu se ne da oporekati, toda...«

Prišla sta bila do svojih pisarn in se ločila.

* * *

»Torej ta človek je služil pri vas za hlapca?« je začel tajnik proti priči, ponudivši ji stol.

»Da, za hlapca je služil pri meni zadnji dve leti«, odgovori vprašanec, mož kakih petdesetih let, kateremu se je na obrazu in na obleki poznalo, da spada k obrtnikom boljše vrste.

»Bodite zdaj tako dobri in povejte mi vse natanko, kar vam je znanega o njegovih osebi, zlasti, kar ste sami posebnega opazili na njem v tem času, ko je bil pri vas!«

»No, tega ne bo toliko«, odvrne obdolženčev gospodar. »Kar vem, povem lahko na kratko. Jaz, za svojo osebo, se nisem mogel nikoli pritoževati čezenj. Svojo službo je opravljal zmeraj vestno, da vzgledno!... Do živalij je kazal posebno ljubezen in usmiljenje. Moji konji niso bili nikoli tako snaženi in nikoli tako lepo rejeni, kakor ta čas, ko je bil on pri meni. Toda drugače je bil velik čudak!«

»A...a — prosim, govorite!«

»To ni edina posebnost njegova, da je stavil pogosto v loterijo... Bolj čudno je še nemara to, da je imel v hlevu celo knjižnico! Čital je po noči, ker po dnevi mogel ni in dostikrat sem opazil še opol-noči luč v hlevu kjer je imel svoje ležišče. Izdal je na ta način ves svoj zaslužek in moral sem mu jaz še posebej preskrbeti obleko, če sem hotel, da je bil oblečen. Da, pomislite, bil je naročen celo na slo-venski dnevnik, na...«

Imenoval je dotični časnik.

Ko je tajnik to čul, so se mu hkratu posvetile oči. Sklonil je glavo po koncu, da je bil videti večji, nego sicer, in njegov obraz je dobil izraz, kakor pri človeku, kateremu se je hipoma nekaj posvetilo... Neko nervozno vznemirjenje se ga je lo-tilo in gledal je, da je stranko čim hitreje odpravil. Ko pa je bila ta odšla, je vsklik-nil proti meni, ki sem bil zapisnikar: »O če je pa čital slovenske časopise, potem sem popolnoma prepričan, da je res na-meraval roparski umor!...«

Tako se je zgodilo proti koncu enega najbolj prosvetljenih stoletij, in to v mo-gočni, moderni, vsem narodom enako pra-vični državi, katere geslo je in menda tudi ostane: »*Justitia fundamentum re-g-norum*«, v državi, v kateri se gradijo veličastne justične palače!...

Si je li vspricho onih besedij, izgovor-jenih iz tako poklicanih ust, zakrila bogi-nja pravica svoja lica ali ne, mi ni znano...

* * *

Nekoliko tednov pozneje je bil obdol ženec obsojen radi poskušenege roparskega umora!...

Je li bilo to dejstvo v kaki vzročni zvezi s prepričanjem preiskovalnega sod-nika ali ne — kdo bi mogel to presoditi?

Ko je obsojenec čul, da mu je priso-jenih dvanajst let poostrene ječe, je vsklik-nil samo:

»Saj jih ne bom preživel!«

In res jih ni.

Bil je menda komaj dve leti zaprt...

MAGDALENA.

J. S. MACHAR. Z DOVOLJENJEM PESNIKOVIM
PREVEL ANT. DERMOTA. PRAGA.

XI.

V črnih krilih, kot privedel
takrat jo je bil ponoči,
črn klobuk, ki z njega zavoj
dolg obliče ji zakriva,
s solčnikom naklonjenim več
proti očem človeškim, nego
žarku solnčnemu — tako gre
Luci okrog dveh popoldne
na pokopališče.

Jasen

dan. Ponoči spet je bila
huda ura. Zidi hiš so
čisto modri še. Po zraku
k zemlji nekaj radostnega,
modrega, svetlo trepeče,
kot asur bi lahki padal
z nebesa smejočega se.

Lastovica žvrgoleča
v nizkem letu šviga po
ulici, telesce nje se
v modrini blešči kovinski.
Z oken gledajo odprtih
razcvetele pestre glavce
rož, azalek in vijolic,
fuksij, geranij. Drevesca
vitka oleandrov s cvetov
rožastih peščico okol
hišnih durij mi stojijo.
Gor gredoč po ulici na
trg ustavlja mladež šolska
tukaj se in pa ondukaj —
kupec, slaščičar, igrače,
nečitljiv plakat na zidu,
vse zanimlje jo in draži.
In med vratmi prodajalnic